

Waterspiegel

Opinieblad van de Vereniging van waterbedrijven in Nederland (Vewin)

Dossier gewasbescherming

Waterpaspoort

Corrie van Brenk,
Tweede Kamerlid 50PLUS

'Verbeter de aanpak van gewasbeschermingsmiddelen'

Anja Hazekamp,
EP-lid Partij voor de Dieren

21ste jaargang, nummer 5
december 2018

Colofon

Waterspiegel is een periodieke uitgave van Vewin, de Vereniging van waterbedrijven in Nederland. Waterspiegel brengt nieuws, achtergronden en opinies uit de wereld van (drink)water en aanverwante sectoren.

WWW.VEWIN.NL

UITGEVER

Philip Reedijk, Maas Communicatie
Maaskade 38, 3071 NB Rotterdam,
010 – 404 80 41,
www.maascommunicatie.nl

HOOFDREDACTEUR

Arjen Frentz, frentz@vewin.nl

REDACTIE

Arjen Frentz, Hans de Groene,
Amarins Komduur,
Patricia van der Linden,
Philip Reedijk
redactiewaterspiegel@vewin.nl

EINDREDACTIE

Philip Reedijk,
philip@maascommunicatie.nl

FOTOGRAFIE EN ILLUSTRATIES

Van Beek Images, Brabant Water,
Maas Communicatie/Tom Pilzecker,
Dirk Hol, Wiebe Kiestra, Oasen,
Vewin, Rijksoverheid, Shutterstock,
Hollandse Hoogte.

ABONNEMENTEN

Waterspiegel wordt gratis toegezonden aan mensen die beroepsmatig betrokken zijn bij de watersector. Adreswijzigingen kunnen worden gericht aan Vewin, Postbus 90611, 2509 LP Den Haag. Verzoeken om een abonnement zijn ter beoordeling van de hoofdredactie: redactiewaterspiegel@vewin.nl.

Artikelen uit deze uitgave mogen worden overgenomen na toestemming van de uitgever. De gebruikte foto's zijn bedoeld als illustratie en hoeven niet de beschreven situatie letterlijk weer te geven. De redactie heeft zijn uiterste best gedaan om alle copyright-houders van gebruikt beeldmateriaal op te sporen. Indien u meent dat u rechthebbende bent, kunt u zich bij ons melden.

Waterspiegel wordt verzonden in een seal van biofolie. Deze mat-transparante folie is binnen 90 dagen volledig composteerbaar en mag dus in de GFT-bak. Biofolie is gemaakt van de reststoffen van maisproducten en aardappelzetmeel.

Inhoud

Kort nieuws	4
Column Colette Alma	5
Halen doelen Tweede nota duurzame gewasbescherming onzeker	6
Waterbeeld: minder is altijd beter	9
Rapport Planbureau: 'Waterkwaliteit móét beter'	10
Uitgangspunt is zo schoon mogelijke bronnen	12
Wetgevingsoverleg	15
Europees Parlement zet volgende stap bij herziening Drinkwaterrichtlijn	18
Handen ineen bij aanpak verwijderen medicijnresten uit water	20
Aanvullende afspraken op Bestuursakkoord Water	25
De verkokering voorbij	26
Het Waterpaspoort van Corrie van Brenk	28
'Ons water in jouw klas'	30
Integrale aanpak gewasbeschermingsmiddelen in drinkwaterbronnen nodig	32

Gewasbeschermings- beleid moet duurzamer

Er is op het gebied van waterkwaliteit vooruitgang merkbaar, maar er zijn ook nog de nodige hardnekkige knelpunten, onder andere op het gebied van gewasbeschermingsmiddelen. De evaluatie van de Tweede nota duurzame gewasbescherming geeft aan dat het tussendoel en de einddoelen voor de waterkwaliteit met de huidige maatregelen niet gehaald zullen worden. Vewin pleit voor aanvullende maatregelen, op te nemen in de afspraken in het kader van de Delta-aanpak.

Uitgangspunt is zo schoon mogelijke bronnen

Om de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) te halen en om het hoofd te bieden aan nieuwe uitdagingen is extra inzet nodig voor het verbeteren van de waterkwaliteit. Dit blijkt uit wetenschappelijk onderzoek, maar ook uit de dagelijkse praktijk. Manager Kwaliteit bij het Drentse drinkwaterbedrijf WMD Henk Brink weet er alles van: 'Wij hebben onlangs voor het eerst een actief koolfilter op een bron moeten plaatsen vanwege een gewasbeschermingsmiddel.' Een praktijkvoorbeeld.

Green Deal Duurzame Zorg

Om te voorkomen dat medicijnresten een gevaar gaan vormen voor ons drinkwater, is het van groot belang dat diverse stakeholders concrete actie ondernemen. En dat is precies waarvoor de Green Deal Duurzame Zorg aan de lat staat. Kwartiermaker voor deze Green Deal en strategisch adviseur Duurzaamheid bij het Radboudumc Cathy van Beek, Lambert Verheijen (dijkgraaf bij het Waterschap Aa en Maas) en Annette Ottolini (algemeen directeur Evides Waterbedrijf) geven hun visie op het vraagstuk van medicijnresten in/uit water.

Europees Parlement: 'Verbeter de aanpak van gewasbeschermingsmiddelen'

Het Europees Parlement heeft onlangs een resolutie aangenomen, waarin het de Europese Commissie en de Europese lidstaten oproept tot een onmiddellijk verbod op het gebruik van kankerverwekkende en hormoonverstorende gewasbeschermingsmiddelen.

Anja Hazekamp, Europarlementariër voor de Partij voor de Dieren.

'Stop met glyfosaat'

Ook roept de resolutie op om te stoppen met het verlengen van de Europese toelating van omstreden gewasbeschermingsmiddelen, zoals bijvoorbeeld glyfosaat. Verder pleit het Europees Parlement voor verbeterde afstemming van de Europese gewasbeschermingswetgeving met andere EU-wetgeving op het gebied van bescherming van de volksgezondheid en verbetering van de waterkwaliteit.

Normoverschrijdingen in Nederland

In Nederland zijn in de afgelopen jaren in 30% van alle winningen voor drinkwaterproductie bestrijdingsmiddelen aangetroffen die de normen overschreden of daar dichtbij zaten. Een ambitieuzere Europese aanpak om verontreiniging van water door gewasbeschermingsmiddelen te voorkomen is nodig en de positie van het Europees Parlement ondersteunt dit.

Anja Hazekamp, Europarlementariër voor de Partij voor de Dieren, speelde een belangrijke rol in de totstandkoming van de resolutie. Zij vond tijdens de plenaire stemming een meerderheid voor haar wijzigingsvoorstellen om de resolutie aan te scherpen.

'De aanbevelingen van het Europees Parlement zijn duidelijk', aldus Hazekamp. 'Landbouwgif dat schadelijke effecten heeft voor mens, dier en milieu mag niet langer worden goedgekeurd voor gebruik. Dat geldt met name voor gifsoorten die bewezen kankerverwekkend of hormoonverstorend zijn. Er zijn op dit moment meerdere van zulke stoffen op de markt; soms op basis van procedurele verleningen, wat betekent dat de risico's niet grondig zijn geëvalueerd. In andere gevallen, zoals glyfosaat, is de evaluatie wel gedaan, maar op basis van misleidende informatie van de industrie. De Europese Commissie verzaakt op deze manier haar plicht om de volksgezondheid en het milieu te beschermen.'

Levensmiddelenwetgeving

De komende maanden wordt de Europese levensmiddelenwetgeving aangepast en doet de pesticidecommissie van het Europees Parlement nadere aanbevelingen over bestrijdingsmiddelen. Hazekamp zit bij beide dossiers aan de onderhandelingstafel. 'Momenteel worden er te grote risico's genomen. Het voorzorgsbeginsel – dat is vastgelegd in Europese wetgeving – moet niet langer genegeerd, maar gerespecteerd worden. Ik geef niet op voordat dat gebeurt.'

'LANDBOUWGIF DAT
SCHADELIJKE EFFECTEN HEEFT
VOOR MENS, DIER EN MILIEU
MAG NIET LANGER WORDEN
GOEDGEKEURD VOOR GEBRUIK'

In elke Waterspiegel vragen wij een columnist zijn of haar visie te geven op een actueel thema. Deze keer is dat Colette Alma, directeur Koninklijke Vereniging van de Nederlandse Chemische Industrie (VNCI).

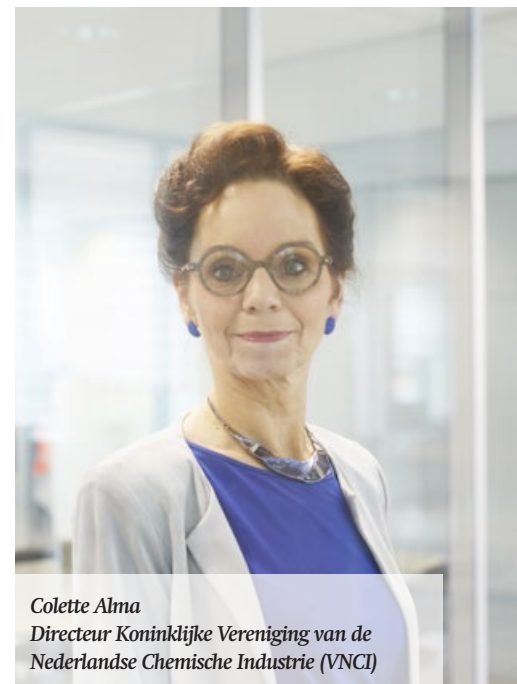
Steeds veiliger en, waar mogelijk, richting nul

Het is inherent aan de chemische industrie dat zij met gevaarlijke stoffen werkt. Stoffen die reactief zijn en daardoor via chemische reacties tot producten leiden die nodig zijn voor ons dagelijks leven. Chemiebedrijven zijn zich er tegelijkertijd van bewust dat de beschikbaarheid van voldoende schoon (drink)water van levensbelang is voor ons allemaal. Daarom doen zij er alles aan om lozingen van (gevaarlijke) stoffen die niet in het milieu horen, te minimaliseren. Ze werken zo veilig mogelijk en gebruiken geavanceerde technieken om ongewenste emissies te voorkomen. Zo ontwikkelen bedrijven geavanceerde filtertechnieken om vervuild water te zuiveren en er weer drinkwater van te maken. Ook besteden bedrijven veel aandacht aan het minimaliseren van het waterverbruik in hun eigen processen.

Daarnaast stellen tal van regelgevingen veilige grenzen. Zo zijn industriële lozingen van stoffen verboden, tenzij van overheidswege vergund in de milieuvergunningen van bedrijven. Daarnaast passen chemiebedrijven 'beste beschikbare technieken' (BBT) toe en – waar nodig en mogelijk – verdergaande maatregelen (BBT+). De REACH-verordening houdt ook rekening met de risico's van stoffen voor het drinkwater, door een beoordeling van risico's te eisen voor de indirecte blootstelling aan stoffen via het grond- en oppervlaktewater. De Kaderrichtlijn Water schrijft de kwaliteit van de Europese wateren voor. En in het Activiteitenbesluit is een minimalisatieverplichting verankerd voor zogeheten Zeer Zorgwekkende Zorgstoffen, waarbij het risico geminimaliseerd moet worden, tot beneden het verwaarloosbaar risiconiveau.

Drinkwaterbedrijven willen de minimalisering het liefst verplicht naar nul brengen. Ons ideaal is ook om helemaal zonder lozingen te opereren, maar dat is niet reëel. Waar een bepaalde activiteit plaatsvindt, vindt onvermijdelijk emissie van stoffen plaats, hoe klein ook (dit geldt overigens ook voor het produceren en leveren van drinkwater zelf, ten behoeve waarvan talloze materialen en chemicaliën worden gebruikt. Ook hiervoor gelden wettelijke eisen en moeten risico's tot een minimum worden beperkt). Als je activiteiten ontplooit, heb je altijd impact (die je vanzelfsprekend ruim onder de wettelijk vastgestelde risiconormen moet houden). De chemische industrie heeft kortom een bepaalde lozingsruimte nodig, anders kan zij niet opereren. Met andere woorden: de emissies moeten niet verplicht nul zijn, maar in ieder geval veilig. Vanaf dat punt moeten ze risicogericht verder richting nul worden gebracht. Dat het belang van drinkwater daarbij zwaar weegt, spreekt vanzelf.

Belangrijk hierbij is dat alle partijen in de drinkwaterketen – waaronder drinkwaterbedrijven, het bevoegd gezag en de industrie – hun verantwoordelijkheid nemen en elkaar op een transparante wijze informeren. De recente case met de zogeheten opkomende stoffen of potentiële ZZS-stoffen is hiervoor een mooie leerschool, die geleid heeft tot betere samenwerking. Uiteraard is de VNCI graag bereid om met de drinkwatersector structureel om de tafel te gaan zitten, om zodoende tot een voor alle partijen acceptabel beleid te komen voor iets waar we allemaal recht op hebben: schoon drinkwater.

Colette Alma
Directeur Koninklijke Vereniging van de
Nederlandse Chemische Industrie (VNCI)

Gewasbeschermingsbeleid moet duurzamer

Behalen doelen Tweede nota duurzame gewasbescherming onzeker

Schoon water in voldoende hoeveelheid is essentieel voor de drinkwatersector én voor vele andere gebruikers, waaronder de landbouw en de industrie. Gelukkig is er de laatste jaren een toenemend besef van de noodzaak om de waterkwaliteit te verbeteren, onder andere vanuit de Delta-aanpak Waterkwaliteit en Zoetwater. Toch zijn er nog de nodige knelpunten, onder andere op het gebied van gewasbeschermingsmiddelen.

Onder de Delta-aanpak Waterkwaliteit en Zoetwater zijn inmiddels drie bestuurlijke versnellingsstafels opgezet, waarbij ook Vewin is betrokken. Twee tafels richten zich op gewasbeschermingsmiddelen en nutriënten en op opkomende stoffen en medicijnresten.

Tweede nota duurzame gewasbescherming

In de Tweede nota duurzame gewasbescherming (2013-2023) zijn doelen en maatregelen opgenomen voor verduurzaming van het gewasbeschermingsbeleid. Een van deze doelen is dat er in 2023 genoeg geen overschrijdingen meer zijn van de drinkwaternorm en de milieukwaliteitsnormen in oppervlaktewater. Concreet betekent dit een afname van het aantal normoverschrijdingen ten opzichte van 2013 met 95%. Een tussendoel in 2018 is een afname met 50% ten opzichte van 2013.

De Tweede nota duurzame gewasbescherming wordt momenteel geëvalueerd. De verwachting is dat het tussendoel en de einddoelen voor de waterkwaliteit met de huidige maatregelen niet gehaald zullen worden. In de Delta-aanpak Waterkwaliteit en Zoetwater zijn gewasbeschermingsmiddelen als één van de prioriteiten benoemd waar versnelling nodig is om de waterkwaliteit te verbeteren.

Vewin wil daarom dat er aanvullende maatregelen worden opgenomen in de afspraken die in het kader van de Delta-aanpak worden gemaakt, om de doelen uit de Europese Kaderrichtlijn Water en de Tweede nota duurzame gewasbescherming te kunnen halen.

Verplichting vanuit KRW

Bescherming van de drinkwaterbronnen – grondwater en oppervlaktewater – is essentieel voor de productie van schoon drinkwater. Volgens de Europese Kaderrichtlijn Water moet de kwaliteit van de bronnen verbeteren, zodat de zuiveringsinspanning voor het maken van drinkwater op termijn kan verminderen. In de praktijk komen echter verschillende stoffen in de drinkwaterbronnen voor die een knelpunt vormen voor drinkwaterproductie. Eén categorie van deze problematische stoffen zijn bestrijdingsmiddelen.

Wetenschappelijk onderzoek

Om de doelen van de KRW te halen en het hoofd te bieden aan nieuwe uitdagingen is extra inzet nodig voor het verbeteren van de waterkwaliteit. Dit blijkt uit wetenschappelijk onderzoek, maar ook uit de dagelijkse praktijk bij de drinkwaterbedrijven.

Het rapport 'Balans van de Leefomgeving' van het Planbureau voor de Leefomgeving geeft aan dat in 2015 de normen voor bestrijdingsmiddelen bij meer dan 60% van de metingen in oppervlaktewateren werden overschreden. Daarnaast staat de kwaliteit van het grondwater onder druk, door onder meer blijvende belasting met nitraat en door resten van bestrijdingsmiddelen.

Uit verschillende monitoringsrapportages en onderzoeken (zoals de jaarrapporten van RIWA en het RIVM-rapport 'Bestrijdingsmiddelen in grondwater bij drinkwaterwinningen' uit 2016) blijkt dat bestrijdingsmiddelen en hun omzettingen (metabolieten) in grote mate voorkomen in oppervlakte- en grondwater dat gebruikt wordt voor de productie van drinkwater, en vaak in normoverschrijdende concentraties.

Grondwaterwinput.

Bij een kwart van alle grondwaterwinningen bestemd voor drinkwaterproductie werden in de afgelopen jaren concentraties bestrijdingsmiddelen aangetroffen die de norm overschrijden of daar vlak onder zitten. Kijkend naar alle winningen voor drinkwaterproductie (oppervlaktewater- en grondwaterwinningen) zijn bij een derde (dreigende) normoverschrijdingen vastgesteld. Er werden in totaal 49 verschillende stoffen in de winningen aangetroffen, waarvan ruim een derde niet meer toegelaten is.

Praktische problematiek

Bestrijdingsmiddelen worden gebruikt in de landbouw en door particulieren. Sommige bestrijdingsmiddelen worden (deels) afgebroken tijdens hun passage door de grond, andere zijn persistent en komen dus in grondwater of oppervlaktewater terecht. Maar ook omzettingen of hulpstoffen uit de oorspronkelijke middelen kunnen een probleem vormen. Bijvoorbeeld wanneer de middelen op verhardingen (dus tegels, asfalt, enzovoort) worden gebruikt. Ze komen dan via het riool of rechtstreeks door afspoeling in het oppervlaktewater terecht.

Zo schoon mogelijk

Drinkwater gaat over gezondheid en moet schoon en veilig zijn voor menselijke consumptie. Daarom zetten de drinkwaterbedrijven in op zo schoon mogelijke bronnen, onder het motto: 'Wat er niet in zit, hoeven we er ook niet uit te zuiveren'. Dat sluit goed aan bij de Europese KRW-doelen, waaraan ook Nederland moet voldoen.

Chemische stoffen, zoals resten of afbraakproducten van bestrijdingsmiddelen, horen dus niet thuis in de bronnen van de drinkwaterproductie, het grond- en het oppervlaktewater. Evenals trouwens medicijnresten, hormoonverstorende stoffen, röntgencontraststoffen, microplastics en andere 'opkomende' stoffen en verontreinigingen.

De drinkwatersector is voorstander van een aanpak bij de vervuiler, omdat het onwenselijk is dat de kosten voor het oplossen van deze problematiek bij de drinkwaterconsument moeten worden gelegd.

Toezicht en handhaving

Er zijn concrete maatregelen vanuit de overheid nodig om de aanwezigheid van bestrijdingsmiddelen in drinkwaterbronnen terug te dringen. Hierbij kan bijvoorbeeld worden gedacht aan het realiseren van een verbod op niet-professioneel gebruik van bestrijdingsmiddelen. Naast preventieve (nieuwe) maatregelen is meer aandacht nodig voor toezicht en handhaving van bestaande maatregelen, met name gericht op bescherming van drinkwaterbronnen.

Herziening Gemeenschappelijk Landbouwbeleid

De herziening van het Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) is hét moment om in te zetten op verdere verduurzaming van de landbouw en het verder verminderen van verontreiniging van bodem en water door landbouwemissies.

In het toekomstige GLB zal meer aandacht moeten zijn voor de bescherming van drinkwaterbronnen in relatie tot gewasbeschermingsmiddelen.

Om drinkwaterbronnen effectief te kunnen beschermen is stevig Europees water- en landbouwbeleid nodig, dat goed op elkaar is afgestemd. Het is nodig om het GLB te 'verblauwen'. Dit betekent dat in het GLB een verwijzing moet worden opgenomen naar

de doelen van het Europese waterbeleid – in elk geval naar de kwaliteitsdoelen uit de Kaderrichtlijn Water – en dat de maatregelen uit het GLB moeten bijdragen aan het halen van die doelen. Om de waterkwaliteit te kunnen verbeteren en drinkwaterbronnen te beschermen is het van belang dat boeren die financiering ontvangen voldoen aan ambitieuze eisen op het gebied van waterkwaliteit. Vewin pleit daarom voor maatregelen rondom gewasbescherming, waarbij de verbetering van de kwaliteit van bodem en water vooropstaat, vooral als het om grondwaterbeschermingsgebieden gaat.

Het uiteindelijke doel is een kwaliteit van het Nederlandse grond- en oppervlaktewater die zó is dat er met weinig inspanning goed en veilig drinkwater van kan worden gemaakt. Om dit te kunnen bereiken is nu echt actie nodig.

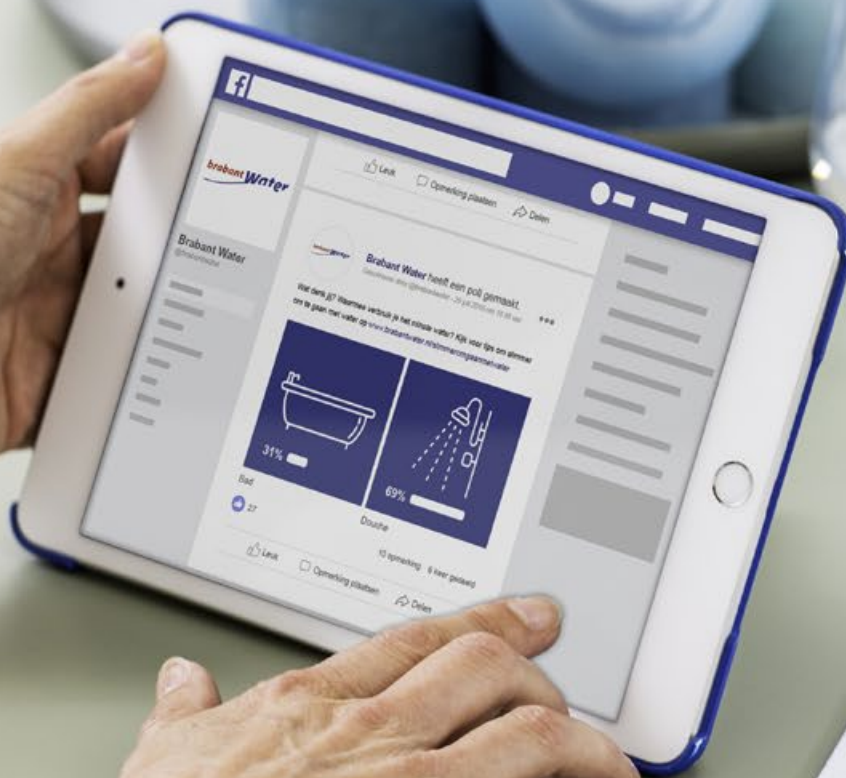
Bestrijdingsmiddelen (of pesticiden) is een algemene term. Wanneer deze middelen gebruikt worden in de landbouw (bij de teelt van gewassen) heten ze gewasbeschermingsmiddelen, bij gebruik buiten de landbouw heten ze biociden. Denk hierbij aan het doden van onkruid, het gebruik van schimmelwerende verf op boten, desinfectie etc.

Minder is altijd beter

Samen met haar omgevingspartners zoekt Brabant Water naar mogelijkheden het water thuis en in het bedrijfsleven efficiënter te gebruiken. Dit onder het motto 'Minder is altijd beter!'.

Zo is het Brabantse drinkwaterbedrijf gestart met een online campagne 'Slim omgaan met water in een handomdraai'. Het doel van deze campagne is klanten bewustmaken van hun watergebruik en na te laten denken over hoe het ook slimmer kan.

brabantWater

Rapport Planbureau

‘Waterkwaliteit móét beter’

Met het voorgenomen beleid, waaronder de Kaderrichtlijn Water (KRW), het mestbeleid en het gewasbeschermingsbeleid, zullen in de meeste wateren niet alle KRW-doelen voor 2027 worden gehaald. Dat is de hoofdboodschap op het gebied van waterkwaliteit in de rapportage ‘Balans van de Leefomgeving’, die het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) onlangs publiceerde.

Een van de aandachtspunten is de onvoldoende kwaliteit van het oppervlaktewater, waardoor de drinkwaterbedrijven regelmatig gedwongen worden om tijdelijk de inname van water voor de productie van drinkwater stop te zetten. Ook is er sprake van nieuwe ontwikkelingen en stoffen die problemen opleveren voor de waterkwaliteit, zoals geneesmiddelen, microplastics en industriële stoffen.

Extra kwaliteitsimpuls nodig

Het rapport ondersteunt het pleidooi van Vewin dat een extra impuls nodig is om de waterkwaliteit te verbeteren. Dit is van groot belang voor de drinkwaterproductie. Wat betreft de drinkwaterkwaliteit wordt in het rapport gemeld dat in 2016 in 99,9% van de metingen drinkwater aan de gestelde normen voldeed, en dat incidentele overschrijdingen door de drinkwaterbedrijven effectief werden aangepakt.

Eenvoudige zuivering?

Vewin vindt dat uit de rapportage blijkt dat extra inzet nodig is voor het verbeteren van de waterkwaliteit. Dit is nodig om de doelen van de KRW te halen en om het hoofd te bieden aan nieuwe uitdagingen. Het doel van de KRW is een zodanige kwaliteit van drinkwaterbronnen dat met zo weinig mogelijk inspanning drinkwater kan worden geproduceerd. Dit wordt nu, getuige de vele normoverschrijdingen, te veel bemoeilijkt door emissies van bijvoorbeeld industrie en landbouw.

Gebiedspecifiek maatwerk

Het rapport geeft ook aanknopingspunten om het waterkwaliteitsbeleid te verbeteren. Dit kan gebeuren door bijvoorbeeld in te zetten op gebiedspecifiek maatwerk met alle regionale stakeholders, dat dan wel consistent moet zijn met het nationale en generieke beleid. Vewin zet in op het maken van concrete afspraken over waterkwaliteit binnen de versnellingstafels over bijvoorbeeld landbouw en medicijnresten/opkomende stoffen.

Waterkwaliteit schiet nog tekort

'Balans van de Leefomgeving' is een rapportage over de staat van milieu, natuur en ruimte, waarin tweejaarlijks in beeld wordt gebracht hoe de leefomgeving er in Nederland voor staat. In deze rapportage wordt aandacht besteed aan thema's zoals mobiliteit, circulaire economie en waterkwaliteit.

KRW-doelen

Zo wordt ook uiteengezet wat de belangrijkste opgaven voor de waterkwaliteit in Nederland zijn. Wat betreft de doelen van de Kaderrichtlijn Water blijkt dat in de meeste oppervlaktewateren ten minste een van de chemische normen voor waterkwaliteit (bijvoorbeeld zware metalen) wordt overschreden.

Ook blijkt dat in 2015 ruim 55% van de wateren niet voldeed aan de KRW-normen voor stikstof en fosfor, veelal afkomstig van uit- en afspoeling vanuit het landelijke gebied en rioolwaterzuiveringsinstallaties.

Verder werden de normen voor bestrijdingsmiddelen (in 2015) bij meer dan 60% van de metingen in oppervlaktewater overschreden. Daarnaast staat de kwaliteit van het grondwater onder druk, door onder meer blijvende belasting met nitraat.

Opkomende stoffen

Een andere belangrijke categorie van verontreiniging vormen de zogeheten opkomende stoffen – zoals geneesmiddelen, stoffen als GenX en microplastics. Hiervoor is ingezet op trajecten zoals een landelijke hotspotanalyse – om inzicht te krijgen in de geneesmiddelenemissies – en het opstellen van een uitvoeringsprogramma voor de aanpak van opkomende stoffen.

Henk Brink, manager Kwaliteit, WMD.

Uitgangspunt is zo schoon mogelijke bronnen

Om de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) te halen en om het hoofd te bieden aan nieuwe uitdagingen is extra inzet nodig voor het verbeteren van de waterkwaliteit. Dit blijkt uit wetenschappelijk onderzoek, maar ook uit de dagelijkse praktijk. Manager Kwaliteit bij het Drentse drinkwaterbedrijf WMD Henk Brink weet er alles van. 'Wij hebben onlangs voor het eerst een actief koolfilter op een bron moeten plaatsen vanwege een gewasbeschermingsmiddel.'

De KRW heeft als doel een zodanige kwaliteit van de drinkwaterbronnen te realiseren, dat het niveau van zuivering voor het maken van drinkwater kan worden verlaagd. Dit wordt nu, gezien de vele normoverschrijdingen, bemoeilijkt door emissies van bijvoorbeeld industrie en landbouw.

Gebiedsspecifiek maatwerk

Uit het recente rapport 'Balans van de Leefomgeving' van het Planbureau voor de Leefomgeving blijkt onder andere dat in 2015 de normen voor gewasbeschermingsmiddelen in oppervlaktewater bij meer dan 60% van de metingen werden overschreden. Daarnaast staat de kwaliteit van het grondwater onder druk, door onder meer blijvende belasting met nitraat.

Het rapport geeft aanknopingspunten om de organisatie van het waterkwaliteitsbeleid te verbeteren, door bijvoorbeeld in te zetten op gebiedsspecifiek maatwerk met alle regionale stakeholders. 'En dat is precies wat wij in Drenthe doen', aldus Henk Brink.

Efficiënter middelengebruik

'Wij werken nauw samen met de boeren in onze regio, om te komen tot een efficiënter gebruik van gewasbeschermingsmiddelen en minder uitspoeling naar het oppervlakte- en grondwater. In samenwerking met LTO en de provincie Drenthe hebben we studiegroepen opgezet, die kennis verzamelen en delen met de boeren rondom onze waterwinningen. Het gaat dan echt om maatwerk voor de dagelijkse praktijk. Daarbij gaan we op zoek naar 'goede' – of de minst slechte – middelen, die wel effectief zijn, maar het grondwater zo min mogelijk schaden. Door gericht (en dus minder) verbruik besparen de boeren geld, waardoor deze aanpak ook voor hen interessant is.'

Even terug naar het begin: waarom maken we ons ook alweer zorgen over gewasbeschermingsmiddelen?

Brink: 'Water is gezondheid. Alles wat een drinkwaterbedrijf doet, is erop gericht om voor de consument zo betrouwbaar mogelijk drinkwater te maken. Uitgangspunt bij drinkwaterproductie is 'zo schoon mogelijke bronnen' – in ons geval: grondwater.'

'Nu kent Drenthe vooral een zandige bodem, zonder afsluitende kleilagen die een onderliggend watervoerend grondpakket beschermen. Dat betekent dat we ons grondwater oppompen uit grondlagen waarin stoffen die vanaf het maaiveld komen, makkelijk indringen. Tegelijkertijd is hier veel landbouw, met de bijbehorende emissies van gewasbeschermingsmiddelen en meststoffen. Mede om die reden zijn zeven van onze twaalf winningen bestempeld als 'kwetsbare winning'.'

Sporen van chemische stoffen

Hij vervolgt: 'Al langere tijd komen wij sporen van omzettings- en bijproducten van gewasbeschermingsmiddelen tegen in het ruwe grondwater dat wij gebruiken voor de productie van drinkwater. Om de stof 1,2-dichloorpropaan te verwijderen, hebben wij eind jaren 80 al zes van onze zuiveringslocaties moeten aanpassen, met een hoger energieverbruik en hogere kosten voor de eindgebruikers als gevolg. Incidenteel zien we ook echt de werkzame stoffen van de bestrijdingsmiddelen zelf, zoals bentazon.'

Zorgen voor de toekomst

'Door verbeterde meettechnieken komen we ook steeds meer ongewenste stoffen tegen. Zo blijkt op zes van onze waterwinlocaties een omzettingsproduct of metaboliet van een bestrijdingsmiddel in het grondwater voor te komen. Weliswaar onder de norm, maar toch... De trend daarbij is dat de aantallen van de ongewenste stoffen die we tegenkomen, stijgen. Wat we nu zien arriveren in onze bronnen, zijn de gevolgen van activiteiten van ongeveer 40 jaar geleden. Helaas weten we niet welke middelen in het verleden wanneer, in

welke hoeveelheden en door wie zijn gebruikt. Dus wat er nog op ons afkomt, is niet helder. Het is afwachten wat er nog 'onderweg' is en waar we nog mee zullen worden geconfronteerd. Daar maken we ons wel zorgen over.'

Bentazon in een bron

Brink heeft een concreet voorbeeld van de gevolgen van de problematiek van de gewasbeschermingsmiddelen: 'Wij hebben begin november voor het eerst in ons bestaan een actief koolfilter moeten installeren op een grondwaterbron om een bestrijdingsmiddel, in dit geval bentazon, te verwijderen uit het 'ruwe' water. We zagen een zó snelle stijging van het gehalte van deze stof, dat de waarden boven de norm dreigden uit te komen, waardoor snelle actie noodzakelijk was.'

Gebiedsbescherming

Voor de korte termijn houdt WMD er rekening mee dat ook de zuivering op een aantal andere locaties zal moeten worden aangepast. Brink: 'Voor de langere termijn zetten we vooral in op preventieve maatregelen. Daar valt onze samenwerking met de landbouwsector onder, plus gebiedsbescherming in bijvoorbeeld de provinciale gebiedsdossiers en de bijbehorende uitvoeringsregelingen.'

Early warning

Rondom een grondwaterwinning ligt een gebied van enkele kilometers doorsnede: het grondwaterbeschermingsgebied. De grens daarvan wordt bepaald door de stroomsnelheid van het grondwater dat 'op weg' is naar de waterwinning: dat water moet daar minimaal 10 jaar over doen. 'Dat betekent dat bij de signalering van problemen aan de rand van je waterwingebied, je nog 10 jaar hebt om een oplossing te vinden', aldus Brink.

'Voor dat doel hebben we een monitoringsnetwerk voor het diepere grondwater. Daarnaast werken we aan een meetnet in het ondiepe grondwater, voor de kortere termijn. Daar kijken we meer naar de stoffen die vanaf het maaiveld en het oppervlaktewater de ondiepe

bodem intrekken. Deze aanpak wordt nu ook landelijk uitgerold in samenwerking met de provincies. Dit 'early warning'-systeem komt voort uit de KRW-doelstellingen. De informatie die dit oplevert, is bedoeld om – als bepaalde stoffen worden aangetroffen – direct en snel in actie te kunnen komen richting de veroorzakers. En natuurlijk voor onszelf: als we weten wat er op ons afkomt, kunnen we nog oplossingen verzinnen.'

Beschermingsregime

Binnen een waterwingebied zijn er strenge restricties op toegestane activiteiten en mag bijvoorbeeld geen landbouw plaatsvinden. Maar rondom de kwetsbare wingebieden, in de zogeheten grondwaterbeschermingsgebieden, is wel landbouw toegestaan, zij het onder voorwaarden. 'De provincie stimuleert ontwikkelingen die 'veilig' zijn in een grondwaterbeschermingsgebied. Ze mogen geen risico geven op verontreiniging van het grondwater', vertelt Brink.

Preventie

WMD werkt nauw samen met LTO om lokale boeren te helpen hun emissies te beperken, onder andere door efficiënter middelengebruik: 'Onder het motto: 'Wat er niet in zit, hoeven wij er niet uit te zuiveren' proberen we preventief maatwerk te ontwikkelen. Eén voorbeeld is het project 'Bezem door de middenkast', waarbij we boeren bewustmaken van de risico's van het lang bewaren van resten bestrijdingsmiddelen. Door ze te helpen met het inleveren van deze resten, willen we de kans verkleinen dat iemand op een gegeven moment toch zo'n rest van een 'oude', 'slechte' of inmiddels zelfs verboden stof gaat gebruiken.'

Groenbeheer voor bronbescherming

Een mooi praktijkvoorbeeld van hoe ver een drinkwaterbedrijf gaat om zijn bronnen te beschermen, is de recente zoektocht van WMD naar een nieuwe grondwaterbron in Assen. Brink: 'Op het terrein waar wij ons oog op hadden laten vallen, werd een golfbaan gevestigd. En omdat het hier nog geen beschermingsgebied betrof, waren er op het gebied van bestrijdingsmiddelen onvoldoende restricties voor de exploitant van de baan. Wij hebben toen voorgesteld om tijdelijk het groenbeheer van de golfbaan uit te voeren, om ervoor te zorgen dat er in de periode tot aan de afgifte van de waterwinvergunning geen ongewenste stoffen in het milieu zouden komen. Als zo'n vergunning eenmaal is verleend, gelden er sowieso strenge eisen, dus dan is de waterwinning voldoende beschermd.'

Extra inzet nodig

Samenvattend stelt Brink dat vooral de kleinere, praktische maatregelen het meeste effect lijken te sorteren: 'Het blijft gaan om maatwerk en de wens om er samen met de andere stakeholders uit te komen. Tegelijkertijd vraag ik me echt af of we het met het huidige beschermingsregime, zonder extra zuivering, gaan redden. We weten – buiten onze 10 jaars-monitoringszone – eenvoudigweg niet wat er op langere termijn ondergronds nog 'onderweg' is. De race is nog niet gelopen en het is tot nu toe nog geen echt juichverhaal!'

Wetgevingsoverleg

Tweede Kamer: 'Versnel Ketenaanpak Medicijnresten uit Water'

Op 26 november sprak de Tweede Kamer met minister Van Nieuwenhuizen van Infrastructuur en Waterstaat over het Deltafonds en het onderdeel 'Water' van de begroting van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat. De aanwezige Kamerleden namen ruimschoots de tijd voor onderwerpen die voor de drinkwatersector belangrijk zijn, zoals waterkwaliteit in brede zin, het halen van de doelen van de Kaderrichtlijn Water, de Ketenaanpak Medicijnresten uit Water, vergunningverlening voor de lozing van stoffen en de gevolgen van de langdurige droogte.

Cora van Nieuwenhuizen, minister van Infrastructuur en Waterstaat.

CU: doorpakken in de Ketenaanpak Medicijnresten uit Water

Carla Dik-Faber (CU) diende, samen met Tjeerd de Groot (D66) een motie in over de aanpak van medicijnresten. Zij vragen de minister samen met de minister van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) de Green Deal Duurzame Zorg te monitoren en concreet uit te voeren. Ze willen dat de regering concreet maakt wanneer de rioolwaterzuiveringsinstallaties medicijnresten gaan zuiveren en wat vervolgens het effect gaat zijn op de concentraties in het oppervlaktewater.

Tjeerd de Groot (D66) deed in zijn inbreng bovendien het voorstel van een 'breng-mij-terug'-sticker op medicijnendoosjes om de aandacht te vestigen op het terugbrengen van niet-gebruikte medicijnen naar de apotheek. De minister reageerde positief, er is op het vlak van meer voorlichting bij de apotheken al een behoorlijke slag gemaakt, maar het kan altijd nog beter. Van Nieuwenhuizen zal aan de minister van VWS meegeven dat communicatie over het terugbrengen van medicijnen heel belangrijk is in de Ketenaanpak Medicijnresten uit Water.

Cem Laçin (SP).

Suzanne Kröger (GL).

GL, SP en 50PLUS: aandacht voor verbeteren vergunningverlening lozen van stoffen

Suzanne Kröger (GL) gaf aan dat er ook transparantie moet zijn over de stoffen die ontstaan bij een productieproces waarvoor een lozingsvergunning wordt afgegeven. Bedrijven moeten inzicht geven in welke stoffen ze daadwerkelijk lozen. Cem Laçin (SP) stelde dat REACH ons moet beschermen tegen gevaarlijke stoffen, maar dat dit onvoldoende functioneert omdat de stoffendossiers in REACH slecht zijn ingevuld.

Met Corrie van Brenk (50PLUS) was Laçin van mening dat bij de registratie van stoffen in REACH rekening gehouden moet worden met negatieve effecten op de kwaliteit van drinkwaterbronnen. Laçin diende daarnaast een motie in over de nieuwe wijze van vergunningverlening in het kader van de Omgevingswet en vraagt de regering het principe van 'lozen is verboden, tenzij' te handhaven.

Carla Dik-Faber (CU).

Corrie van Brenk (50PLUS).

Kaderrichtlijn Water

Suzanne Kröger (GL) vroeg aandacht voor het niet halen van de doelen van de Kaderrichtlijn Water (KRW) en of er ook een norm zal komen voor microplastics. Ook Tjeerd de Groot (D66) gaf aan zorgen te hebben of de doelen van de Kaderrichtlijn in 2027 worden gehaald en was benieuwd naar de inzet van de regering bij de fitness-check van de KRW. Over deze inzet zal de Tweede Kamer in april of mei 2019 een brief van de regering ontvangen. Minister Van Nieuwenhuizen gaf aan dat versnellingsstafels gestart zijn om de doelen van de KRW te halen, omdat die momenteel nog niet binnen bereik zijn. Er moet wat haar betreft een tandje bij.

Droogte

Bijna alle Kamerleden vroegen bij de minister aandacht voor de gevolgen van de droogte afgelopen zomer, voor landbouw, natuur, industrie en de drinkwatervoorziening. Tjeerd de Groot (D66) en Jaco Geurts (CDA) wilden bijvoorbeeld van de minister helderheid over de verantwoordelijkheidsverdeling rond grondwater en wilden weten of er ook een verdringingsreeks voor grondwater komt, zoals deze nu al geldt voor oppervlaktewater.

Jaco Geurts (CDA).

Tjeerd de Groot (D66).

Industriële lozingen

Daarnaast vroeg het CDA naar de overschrijding van de onttrekkingsvergunning van drinkwaterbedrijven. Roy van Aalst (PVV) vroeg hoe in de toekomst de drinkwatervoorziening geborgd is in tijden van droogte en tegen gevaarlijke stoffen via lozingen of chemische aanslagen. Cem Laçin (SP), Corrie van Brenk (50PLUS) en Chris Stoffer (SGP) vroegen de minister naar de mogelijkheden om in vergunningen vast te leggen dat het debiet van industriële lozingen omlaag gebracht moet worden in droge perioden met lage rivierafvoer om de waterkwaliteit te beschermen.

Minister Van Nieuwenhuizen gaf aan dat de watersector en het ministerie samen druk bezig zijn met lessen te trekken uit de droogte. Zo wil ze weten hoe de crisisaanpak heeft gewerkt en hoe bepaalde droogtevraagstukken vertaald kunnen worden in beleid. De minister komt met aanbevelingen via de Beleidstafel Droogte. De minister informeert de Tweede Kamer in het voorjaar van 2019 per brief over de eerste resultaten en inzichten.

Herziening Drinkwaterrichtlijn

Europees Parlement zet volgende stap bij herziening Drinkwaterrichtlijn

In februari presenteerden eurocommissarissen Frans Timmermans en Karmenu Vella (Milieu) namens de Europese Commissie de conceptherziening van de Drinkwaterrichtlijn. Onder leiding van de Franse Europarlementariër Michel Dantin werkte het Europees Parlement sindsdien aan een reactie op dit voorstel. Een overzicht van de stand van zaken.

Op 23 oktober stemde het EP over het rapport van Dantin en gaf hem het mandaat om de onderhandelingen met de Raad te starten. *Wat zijn de uitkomsten van de EP stemming en hoe ver is de Raad eigenlijk?*

Voorafgaand aan de stemming op 23 oktober in Straatsburg ging de meeste aandacht uit naar twee onderwerpen: de universele toegang tot drinkwater en de zogeheten PFAS-stoffen.

Universele toegang

De universele toegang tot water is gerelateerd aan het Europese burgerinitiatief Right2Water. De Commissie wilde deze toegang toevoegen aan de onderwerpen die de richtlijn beslaat. De 751 Europarlementariërs waren in Straatsburg verdeeld over de vraag in hoeverre de Drinkwaterrichtlijn dwingende maatregelen moet opleggen aan lidstaten om de toegang tot water voor onder andere kwetsbare groepen te garanderen.

Verdeelde stemming

Een meerderheid van het EP steunde bij de uiteindelijke stemming een uitbreiding van de reikwijdte van de richtlijn door het voorzien van universele toegang tot water als doel van de richtlijn op te nemen. De concrete verplichtingen voor lidstaten voor wat betreft de toegang tot water, bijvoorbeeld gratis water aanbieden in publieke gebouwen of via openbare tappunten, zijn ook verder gespecificeerd. Deze maatregelen moeten er echter slechts toe bijdragen dat de toegang wordt verbeterd, en niet gegarandeerd zoals veel parlementariërs wilden. Een aanzienlijk gedeelte van het EP was uiteindelijk niet tevreden met deze uitkomst. Daarom werd het rapport uiteindelijk maar met 300 stemmen voor, 98 stemmen tegen en maar liefst 274 onthoudingen aangenomen. Wel kreeg de rapporteur van het EP een mandaat om met deze uitkomst te gaan onderhandelen met de lidstaten.

PFAS

De per- en polyfluoroalkyl-stoffen zoals PFOS en PFOA, kortweg PFAS genoemd, vormen één van de nieuwe stoffencategorieën die de Commissie voorstelde toe te voegen aan de bijlagen met specifieke drinkwaternormen. Het EP kon geen overeenstemming bereiken over de parameterwaarden voor PFAS-stoffen. Ook was men het niet eens of een onderscheid gemaakt zou moeten worden tussen PFAS-stoffen met een kortere en een langere moleculaire keten voor wat betreft monitoring en normen. De langere keten PFAS-stoffen, waartoe PFOS en PFOA gerekend worden, zijn in de regel schadelijk voor de volksgezondheid. De WHO had dan ook aangeraden deze twee stoffen op de lijst met chemische parameters te zetten. Het EP maakte in de stemming uiteindelijk onderscheid tussen de langere en kortere keten PFAS-stoffen.

Positie Vewin

Welke wijzigingen heeft het Europees Parlement verder aangebracht op het voorstel van de Europese Commissie? En wat vindt Vewin van deze ontwikkelingen?

1. De risico-gebaseerde aanpak wordt verplicht ingevoerd van bron tot kraan. Daarbij wordt de link tussen de Kaderrichtlijn Water en de Drinkwaterrichtlijn explicieter gemaakt dan in het voorstel van de Commissie. Het EP wil ook dat de verantwoordelijkheden op nationaal niveau goed worden vastgelegd, en dat de lidstaten hun verantwoordelijkheid moeten nemen voor wat betreft de drinkwaterbronnen met preventieve en correctieve maatregelen. Vewin verwelkomt dit; om de doelen uit de Drinkwaterrichtlijn te halen, zijn schone bronnen immers noodzakelijk. De inbouw van risicoanalyse- en risicomanagement-activiteiten in de Drinkwaterrichtlijn, met ruimte voor de lidstaten dit nader in te vullen en te zorgen voor een goede verdeling van verantwoordelijkheden, is voor Vewin ook positief.
2. Materialen en producten die in contact komen met drinkwater, moeten op termijn gaan voldoen aan geharmoniseerde minimum-hygiënevereisten, als het aan het EP ligt. Dit wordt door Vewin van harte ondersteund. De Europese drinkwatersector vraagt hier al vele jaren om. De Commissie kwam niet met een oplossing in het voorstel, maar opteerde voor de status quo, waarbij de verschillen die er zijn tussen de lidstaten waar het gaat om de goedkeuring van producten blijven voortbestaan.
3. De zogenoemde indicator-parameters worden door het EP behouden. Dit zijn parameters die gebruikt worden voor de controle van het productieproces. De Commissie had ze geschrapt en ze alleen bij de bepalingen over informatie die aan consumenten moet worden gegeven geplaatst. Vewin is tevreden dat de indicator-parameters behouden blijven op de plek waar ze in de huidige richtlijn staan. Deze parameters zijn belangrijk voor de link tussen de kwaliteit van drinkwater en dat van de drinkwaterbronnen.
4. De monitoringsfrequentie van de kwaliteitsparameters uit de bijlagen van de richtlijn wil het EP niet wijzigen ten opzichte van de vigerende regels. Dit in tegenstelling tot het voorstel van de Commissie, die een drastische en disproportionele verhoging

van de monitoringsfrequentie voorstelde. Vewin pleitte voor een risico-gebaseerde frequentie en voor behoud van de huidige frequenties die in 2015 nog zijn vastgesteld.

5. Het EP is samen met de Commissie van mening dat consumenten op veel meer aspecten geïnformeerd moeten worden via de Drinkwaterrichtlijn dan alleen over de waterkwaliteit, zoals tarieven, lekverliezen en organisatie. Hier is Vewin het mee oneens. Voor Vewin gaat de richtlijn primair over waterkwaliteit en het beschermen van de volksgezondheid. Daarom moet de informatie die verstrekt wordt op basis van deze richtlijn gaan over drinkwaterkwaliteit. Vewin staat achter het bieden van transparantie, maar drinkwaterbedrijven moeten niet via deze richtlijn gedwongen worden extra kosten te maken om informatie te leveren die niet met waterkwaliteit te maken heeft. Zo wil Vewin ook geen centrale informatieverstrekking via een Europese website of iets dergelijks. Dat is het best in handen bij de afzonderlijke waterbedrijven, dus lokaal of regionaal.

Onderhandelingen met de Raad

De rapporteur van het EP mag met dit resultaat gaan beginnen aan de onderhandelingen met de Raad, maar die is nog niet zo ver. In de overleggen tot dusver in de Raad zitten de lidstaten op een aantal onderdelen nog lang niet op één lijn, zoals over de toegang tot water.

Sommige lidstaten willen dit niet via de Drinkwaterrichtlijn regelen, maar op nationaal niveau omdat het veelal sociaal beleid betreft. Andere lidstaten willen juist wel weer via EU-wetgeving maatregelen aan de lidstaten opleggen.

Op het onderwerp van de 'materialen en producten in contact met drinkwater' pleit een grote groep lidstaten, waaronder Nederland, voor geharmoniseerde minimale hygiënevereisten in de Drinkwaterrichtlijn, net als het EP. De Commissie wil dit echter via de Bouwproductenverordening regelen en werkt voorsnog deze wens tegen.

Daarnaast maakt het Oostenrijkse voorzitterschap van de Raad geen aanstalten om het proces te versnellen. En dus is het maar zeer de vraag of de Raad op tijd een positie kan vaststellen om de onderhandelingen met het EP nog voor de Europese verkiezingen van mei 2019 af te kunnen ronden. Mocht dat niet het geval zijn, dan ligt het proces van de herziening van de Drinkwaterrichtlijn vanaf april totdat het EP het wetgevende werk weer oppakt in het derde kwartaal van 2019 een tijdje stil.

'MINIMUM-HYGIËNEVEREISTEN VOOR MATERIALEN EN PRODUCTEN IN CONTACT MET DRINKWATER'

Green Deal Duurzame Zorg

Handen ineen bij aanpak verwijderen medicijnresten uit water

De Nederlandse bevolking gebruikt – mede door de vergrijzing – steeds meer medicijnen. Resten hiervan komen in het rioolwater en daarmee in het oppervlaktewater terecht. Om te voorkomen dat medicijnresten een gevaar gaan vormen voor ons drinkwater, is het van groot belang dat diverse stakeholders concrete actie ondernemen. En dat is precies waarvoor de Green Deal Duurzame Zorg aan de lat staat.

Cathy van Beek is kwartiermaker Green Deal Duurzame Zorg en strategisch adviseur Duurzaamheid bij het Radboudumc. Lambert Verheijen is dijkgraaf bij het Waterschap Aa en Maas. Annette Ottolini is algemeen directeur van Evides Waterbedrijf. Gedrieën geven zij hun visie op het vraagstuk van medicijnresten in/uit water.

Op weg naar duurzame zorg

Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport heeft Cathy van Beek benoemd om het proces naar duurzame zorg te versnellen: 'De zorg is grootverbruiker van water, energie en voedsel. Op

het gebied van duurzaamheid is hier nog veel winst te behalen. Om dat proces te versnellen, hebben 54 stakeholders op 27 oktober 2015 de Green Deal 'Nederland op weg naar Duurzame Zorg' ondertekend. Inmiddels hebben zich zo'n 130 partijen aangesloten, om met elkaar nóg meer te bereiken. En er staan er alweer zo'n 40 in de wacht om te tekenen, dus zózeer leeft dit onderwerp momenteel!

Green Deal Duurzame Zorg 2.0

Onder de naam 'Green Deal Duurzame Zorg voor een Gezonde Toekomst' is op de dag van de duurzaamheid, 10 oktober 2018,

Cathy van Beek, kwartiermaker Green Deal Duurzame Zorg.

de volgende fase gestart. Met een focus op een brede aanpak en thema's die aansluiten bij het regeerakkoord:

- 50% reductie CO₂ in 2013, klimaatneutraal in 2050;
- circulaire bedrijfsvoering;
- medicijnresten uit afvalwater;
- gezonde leefomgeving en milieu.

Integrale aanpak

Van Beek: 'Bestuurders en professionals in de zorg zijn er nog maar nauwelijks van doordrongen dat ze schade kunnen aanrichten bij de goede dingen die ze doen. Die bewustwording vind ik belangrijk, omdat je daarmee veel in gang kunt zetten. Ik geloof in een integrale aanpak; dus echt beginnen bij het begin en kijken naar het hele bedrijfsproces, van begin tot het eind. Daar ligt de kern van deze Green Deal.'

Positieve bijdrage

Artsen en verpleegkundigen realiseren zich steeds vaker dat zij wel degelijk een positieve bijdrage kunnen leveren, merkt Van Beek: 'Daarnaast moeten we water ook in breder perspectief bekijken. Veel van ons oppervlaktewater is immers afkomstig uit andere landen. Waar zitten de actoren die invloed en impact hebben? Het is een complex radarwerk aan invloeden.'

Best practices

Goede voorbeelden zijn van groot belang. 'Uit literatuuronderzoek bleek dat bepaalde contrastvloeistoffen vervangen kunnen worden door water. Dit soort ontdekkingen maakt me zo blij. Innovatie is niet altijd het uitvinden van een nieuw product of proces. Het kan 'm ook zitten in meedenken of in een andere invalshoek: 'Als dit niet werkt, wat is er dan wél mogelijk?'. We zoeken naar mensen die bewogen en bevlogen zijn. Die ideeën hebben hoe het wél kan. Passend bij het natuurlijk verloop van de processen.'

Samen kom je verder

Van Beek geeft een ander voorbeeld: 'Uit onderzoek blijkt een bepaald medicijn voor patiënten en het milieu schadelijker dan we tot nu toe dachten. Dan wordt onderzocht hoe bestanddelen kunnen

'INNOVATIE ONTSTAAT BIJ BEWUSTWORDING EN HET GESPREK MET ELKAAR AANGAAN'

worden aangepast, zodat het middel effectief blijft voor de patiënt, maar wel milieuvriendelijker is. Dat doen we met verschillende stakeholders uit de keten, want dat kun je niet alleen. Samen kom je gewoon verder.'

'Samenwerking is inderdaad van groot belang', beaamt Ottolini. 'Ook Evides maakt zich sámen met partners en burgers sterk voor bescherming van de bronnen die worden benut voor de productie van drinkwater. Een mooi voorbeeld is 'Schone Maaswaterketen', een project met o.a. waterschappen en waterbedrijven om – door uitbreiding van de bestaande rioolwaterzuiveringen – nog verder gezuiverd afvalwater te realiseren. Uit onderzoek dat we als partners hebben opgepakt, blijkt dat medicijnresten door toevoeging van poederkool in het afvalwaterzuiveringsproces verder worden afgebroken. Zo komen er dus minder van in het milieu en oppervlaktewater terecht.'

Ze vervolgt: 'En ook binnen de samenwerking in de (afval)waterketen Zeeland SAZ+ – waarin gemeenten, waterschap en wij zijn vertegenwoordigd – is de aanpak van medicijnresten één van de speerpunten. Met een duidelijk appel op de inwoners om oude medicijnen in te leveren. En natuurlijk werken we met en via RIWA-Maas en Vewin aan bronbescherming.'

Van Beek vult aan: 'Vaak begint het ook bij circulaire inkoop. Wat kunnen wij vragen aan onze leveranciers op het gebied van duurzaamheid? In de praktijk blijkt dat de leverancier zich wel bewust is van de noodzaak van duurzaamheid, maar dat de klant er niet naar vraagt. En dan gebeurt er vervolgens niets. Daar is dus bewustwording aan twee kanten geïndiceerd!'

En daarbij spelen patiënten ook een rol. 'Mensen willen wel meewerken, maar er is nog een hoop onwetendheid. Mijn ervaring is dat je meer bereikt als je de patiënt erbij betrekt. Een goed voorbeeld is de campagne om medicijnen niet door het toilet te spoelen, maar in te leveren voor verwerking.'

In gesprek met waterschappen

Volgens Van Beek kunnen we momenteel nog niet helemaal voorkomen dat medicijnresten in het oppervlaktewater terecht komen. 'We hebben nog niet de ultieme oplossing. Dan zou elk toilet bijvoorbeeld een filter moeten hebben. Maar we komen een heel eind, met een brede bronaanpak, aangevuld met technologische en organisatorische oplossingen in de keten. Uiteindelijk moet de zorg duurzaamheid volledig integreren in de bedrijfsvoering.'

Annette Ottolini, algemeen directeur Evides Waterbedrijf.

Wat vindt u van het tempo waarin het gaan zuiveren van medicijnresten uit water verloopt?

Ottolini: 'Het zou mooi zijn wanneer we samen de hoeveelheid medicijnresten in het oppervlaktewater op korte termijn sterk kunnen verminderen. Hoe sneller, hoe beter. Maar, daar zijn tijd, geld en onderzoek voor nodig. Er liggen oplossingen op een aantal fronten.'

'Aan de voorkant van de keten: beter afbreekbare medicijnen vanuit de farmaceutische industrie, gescheiden inzameling en verwerking van urine en ontlasting in ziekenhuizen, inleveren van oude medicijnen bij de apotheek of milieustraat, enzovoort. Wat niet in het milieu komt, hoeft er immers ook niet uit. De focus moet wat mij betreft dan ook liggen op het aanpakken van de oorzaak.'

'Een andere oplossing ligt 'end of pipe': in het optimaliseren van de rioolwaterzuivering, zodat medicijnresten die via het toiletbezoek in het riool terechtkomen uit het rioolwater worden gezuiverd. Het gezuiverde afvalwater dat op rivieren wordt geloosd, is dan geheel of grotendeels ontdaan van medicijnresten. Voor een totaaloplossing is een integrale aanpak nodig, waarbij iedereen – overheid, bedrijf, instelling én burger – zijn of haar rol pakt.'

Waar is volgens u op het terrein van emissie naar water de grootste winst te behalen?

Van Beek: 'Bij de bewustwording. Ook moeten de partners die getekend hebben elkaar prikkelen en aanspreken. Ook op het gebied van medische opleidingen valt nog veel winst te behalen: daar wordt nu nog geen aandacht geschonken aan deze problematiek. Dit is dan ook met nadruk opgenomen in de Green Deal. Ik spreek veel farmaceutische bedrijven en zie daar ook beweging. Zo is er één producent die zich nu nadrukkelijk gaat richten op 'groene farma' bij het bereidingsproces. En gelukkig zie ik ook elders veel mooie samenwerkingen ontstaan, bijvoorbeeld tussen waterschappen en ziekenhuizen.'

Afvalwaterstrategie Aa en Maas

Een waterschap dat al de nodige stappen heeft gezet om medicijnresten in water te verwijderen, is Aa en Maas uit Noord-Brabant. Dijkgraaf Lambert Verheijen: 'Op basis van onze afvalwaterstrategie overwegen we op één of meerdere rioolwaterzuiveringen (RWZI's) aanvullende zuiveringsstappen te realiseren om medicijnresten te verwijderen. We voeren op dit moment, met financiële steun van het ministerie van IenW, een proefinstallatie-onderzoek uit naar oxidatieve technieken op RWZI Aarle-Rixtel. Daarnaast verkennen we de mogelijkheden om op RWZI Oijen poederkool te doseren. Beide rioolwaterzuiveringen zijn landelijk en regionaal aangewezen als zogeheten hotspot, vanwege hun effect op de ecologische waterkwaliteit.'

Bronaanpak

Ook wordt er ingezet op aanpak bij de bron, onder het motto: 'Wat er niet in zit, hoeven we er niet uit te halen'. Verheijen: 'Bij een bronaanpak kun je denken aan het stimuleren van inzamelen van medicijnresten door gemeenten en apothekers. Of het bevorderen van de gezondheid van inwoners, zodat ze minder medicijnen nodig hebben. Wij zien zo'n aanpak niet als kerntaak van een waterschap en trekken op dit gebied daarom op met de provincie, de gemeenten, de GGD, apothekers en partijen uit de zorgsector, maar ook met andere Brabantse waterschappen en Brabant Water.'

Samenwerking belangrijk

Het waterschap werkt samen op nationaal en regionaal niveau. 'Bijvoorbeeld samen met onder andere Evides in het project Schone Maaswaterketen.' Verheijen onderstreept, net als Van Beek, het belang van intensieve samenwerking. 'Wij doen aan kennis-

'CONTRASTVLOEISTOF VERVANGEN DOOR WATER'

ontwikkeling en delen ervaringen met andere waterschappen. We werken samen met STOWA voor gemeenschappelijk onderzoek en met de Unie van Waterschappen als het gaat om beleid. Maar, we nemen ook onze eigen verantwoordelijkheid door zelf projecten te starten. Verder houden we de landelijke ontwikkelingen nauwgezet in de gaten.'

Weet u op dit moment voldoende over geneesmiddelen in water om besluiten te nemen of beleid te formuleren?

Verheijen: 'Er is nog weinig bekend over de precieze effecten van medicijnresten in het milieu, zeker als het gaat om individuele stoffen. Er zijn ook nog geen officiële normen voor de concentraties in oppervlaktewater. Toch is er voldoende reden om aan te nemen dat medicijnresten in water effect kunnen hebben op de gezondheid. Het RIVM heeft hier het zogeheten 'duidingsrapport' over uitgebracht. Ook geven de drinkwaterbedrijven in het Maasstroomgebied aan dat signaalwaarden voor 'overige antropogene stoffen', waar de medicijnresten onder vallen, worden overschreden. Vanuit het voorzorgsprincipe vinden we het verantwoord om nú al maatreg-

Lambert Verheijen, dijkgraaf Waterschap Aa en Maas.

len voor te bereiden, in afwachting van meer kennis over met name de ecotoxicologische effecten.'

Wat zal de watergebruiker – de boer, de burger – in Brabant merken van de stappen die worden genomen?

Verheijen: 'Het directe effect is moeilijk aan te geven. Op termijn geloven we dat, mede door andere maatregelen die we nemen ten aanzien van bijvoorbeeld nutriënten, de oppervlaktewaterkwaliteit in ons gebied verbetert. Dit zal leiden tot meer diversiteit aan leven in het water. We hopen hiermee ook de ecologische doelen van de Kaderrichtlijn Water te halen. Daarnaast leveren we onze bijdrage aan het beschermen van de Maas als bron voor drinkwater.'

Op de vraag welke verbetering Aa en Maas verwacht in de waterkwaliteit, zegt Verheijen: 'Dat is sterk afhankelijk van de technologie die wordt toegepast. Daar wordt nog volop onderzoek naar gedaan. Bij geavanceerde technieken valt te denken aan verwijdering van pathogenen, oftewel ziekteverwekkers, en antibiotica-resistentie. Bij de meer biologische en adsorptieve technieken valt er bijvangst te verwachten in het verwijderen van nutriënten. Een belangrijk aandachtspunt is de mogelijke verwijdering van andere opkomende stoffen, waaronder bijvoorbeeld persoonlijke verzorgingsproducten.'

Hoe ziet u de financiering van de maatregelen?

Verheijen: 'Wij vinden het verantwoord om een deel van de rekening voor aanvullende stappen in onze zuivering voor het verbeteren van de waterkwaliteit van het oppervlaktewater in ons gebied bij onze inwoners te leggen. Dit zal onvermijdelijk leiden tot een stijging van de zuiveringsheffing. Gezien het maatschappelijk belang verwachten we hiervoor wél een structurele bijdrage van de rijksoverheid. Aangezien we de bronaanpak niet als onze kerntaak beschouwen, verwachten we dat de kosten daarvoor door de zorgsector gedragen worden, al dan niet met steun van de rijksoverheid.'

'DE MAAS KAN EN MOET SCHONER'

We vinden het zorgwekkend dat de farmaceutische industrie tot nu toe niet of nauwelijks bereid is om hierbij haar verantwoordelijkheid te nemen.'

Multi-barrière ketenaanpak

Verheijen heeft een oproep voor zijn drinkwatercollega's: 'Het zou aanzienlijk helpen bij het kiezen en verantwoorden van maatregelen om meer inzicht te hebben in de probleemparameters, zoals die zich voordoen bij de drinkwaterbereiding. Helaas zal het niet zo kunnen zijn dat het Maaswater zó schoon is dat geen verwijdering van medicijnresten door de drinkwaterbedrijven nodig is. In het samenwerkingsverband Schone Maaswaterketen hopen we het gesprek hierover te kunnen voeren. Inzet is een multi-barrière ketenaanpak, waarbij bronaanpak, aanvullende zuivering op de RWZI en een doelmatige drinkwaterbereiding op elkaar zijn afgestemd. Hiermee kan met de laagst mogelijke maatschappelijke kosten de waterkwaliteit worden verbeterd en betrouwbaar drinkwater worden geproduceerd.'

Standpunt Vewin

De kwaliteit van bronnen voor drinkwater staat onder druk, vanwege toenemend medicijngebruik en klimaatverandering. Langdurige lage waterstanden verhogen de relatieve concentratie van verontreinigingen in een rivier. Verschillende drinkwaterbedrijven zijn al genoodzaakt hun zuivering uit te breiden om medicijnresten uit het water te zuiveren. Terwijl ondertussen de Kaderrichtlijn Water bepaalt dat de waterkwaliteit zodanig goed moet zijn dat de zuiveringsinspanningen omlaag kunnen.

- De overheid, waterschappen, drinkwaterbedrijven, gemeenten, de farmaceutische industrie en partijen in de zorgsector werken samen in de Ketenaanpak Medicijnresten uit Water om medicijnresten in oppervlakte- en grondwater terug te dringen. Vewin vindt dat het Uitvoeringsprogramma Medicijnresten uit Water 2018-2022 concreet moet worden gemaakt en tijdig moet worden uitgevoerd met alle betrokken partijen. Ook is monitoring van de voortgang belangrijk.
- Uit de Ketenaanpak blijkt dat, naast bronaanpak, zuivering van afvalwater onderdeel is van de oplossing: Vewin pleit voor het voortvarend aan de slag gaan met pilots vooraan in de keten en bij afvalwaterzuivering (RWZI's) met behulp van de extra financiering die de minister hiervoor heeft vrijgemaakt.
- Vewin ziet graag dat Nederland het initiatief neemt voor een Rijn- en Maasactieplan om medicijnresten terug te dringen. Daarnaast is druk vanuit Nederland van belang voor een EU-strategie geneesmiddelen om met concrete maatregelen en handhaving medicijnresten tegen te gaan. Ongeveer 60% van de medicijnresten bij innamepunten van oppervlaktewater voor de drinkwaterproductie is afkomstig uit het buitenland.

Aanvullende afspraken op Bestuursakkoord Water

Op 31 oktober zijn de aanvullende afspraken op het Bestuursakkoord Water (BAW) gepresenteerd. Hiermee krijgt dit succesvolle samenwerkingsverband een vervolg.

Het Rijk, gemeenten, waterschappen, provincies en drinkwaterbedrijven werken sinds 2011 in heel Nederland intensief samen aan het regionale waterbeheer binnen het BAW. De nu gepresenteerde toekomstvisie is gebouwd op vier pijlers. De focus ligt op het benutten van technologische vooruitgang, passende maatregelen tegen de risico's van gevaren via internet, doorontwikkeling van de regionale samenwerking en de invoering van de Omgevingswet.

Toekomstbestendig

De drinkwatersector is blij met deze aanvulling. Meer afstemming en overleg creëerde sinds de inwerkingtreding van het BAW bij de betrokken overheden meer begrip voor de belangen en problemen van de drinkwatervoorziening. Overheden moeten bij nieuw beleid en regelgeving al in een vroeg stadium rekening houden met de drinkwatervoorziening. Met de aanvullende afspraken wordt deze samenwerking op enkele actuele thema's toekomstbestendig gemaakt.

Doelmatiger werken

De vijf partijen binnen het Bestuursakkoord Water willen doelmatiger werken. Noodzakelijke investeringen leiden daardoor niet tot sterke stijging van de lokale lasten voor burgers en bedrijven. Met

nieuwe gestelde doelen en aanvullende afspraken willen de partijen de samenwerking een nieuwe impuls geven. Het accent ligt in de komende periode vooral op het verminderen van de risico's op het gebied van personele kwetsbaarheid.

Integrale aanpak

De vijf partijen willen ook samenwerken bij het tegengaan van cybercrime, -spionage en -sabotage binnen de waterketen. Ze realiseren zich dat verstoring van systemen en processen grote gevolgen kan hebben voor de volksgezondheid, de veiligheid en de economie.

2021

In 2021 treedt de Omgevingswet in werking. Dit heeft grote gevolgen voor het stedelijk waterbeheer en de drinkwatersector. Voor een juiste invulling en invoering is goed overleg belangrijk. Met de aanvullende afspraken wordt grotere aandacht voor en vastlegging van de zorgplichten van de overheden voor de drinkwatervoorziening gestimuleerd. Afsproken is dat de drinkwaterbedrijven worden betrokken bij de invoering van de aanvullende afspraken en de praktische uitwerking daarvan.

Ondertekening van de aanvullende afspraken op het BAW. V.l.n.r.: Hans Oosters (Unie van Waterschappen), Walter van der Meer (Vewin), minister Cora van Nieuwenhuizen (Infrastructuur en Waterstaat), Ed Anker (VNG) en Ben de Reu (IPO).

Samenwerken aan water

De verkokering voorbij

De aanvullende afspraken op het Bestuursakkoord Water (BAW) zijn op 31 oktober ondertekend door de minister van IenW en de vertegenwoordigers van de koepels van de waterschappen, provincies, gemeenten en de drinkwaterbedrijven in de Stuurgroep Water. Hiermee krijgt dit succesvolle samenwerkingsverband – dat officieel loopt tot 2020 – een vervolg. Op een recente bestuurdersbijeenkomst in Nunspeet namen de waterketenpartners alvast een voorschot op het hernieuwde BAW.

Anky Griekspoor is namens de VNG co-voorzitter van het Kernteam Water, het landelijke ambtelijke overleg dat de vergaderingen voorbereidt van het Bestuurlijk Overleg Waterketen van de verschillende waterketenpartners. Het Bestuurlijk Overleg levert op haar beurt input aan de Stuurgroep Water voor het Bestuursakkoord Water. Dit alles gebeurt onder de paraplu van 'Samenwerken aan water'.

Wat is voor u het belang van een Bestuursakkoord Water?

Griekspoor: 'Water heeft invloed op alle aspecten van ons leven. Wijzelf bestaan voor meer dan 90% uit water. Als je goed voor water zorgt, zorg je dus goed voor jezelf. Het BAW levert een bijdrage aan droge voeten en schoon water. Dat is snel gezegd, maar in beide gevallen gaat het om vitale, primaire levensbehoeften. Echte kerntaken voor de overheid dus.'

‘Een grote verdienste van het huidige BAW, dat alle stakeholders in 2011 hebben gesloten, is de ontschotting in de waterketen. We zijn de verkokering voorbij. Het is niet meer: ‘Wat verdeelt ons?’, maar ‘Wat verbindt ons?’. Constructief samenwerken is de norm geworden in de waterketen.’

Het BAW gaat door

Donderdag 11 oktober vond de landelijke bestuurdersbijeenkomst van Samenwerken aan Water plaats in Nunspeet. De burgemeester van Nunspeet en gastheer Breunis van de Weerd benadrukte het succes van het Bestuursakkoord Water en gaf aan dat het na 2020 – als de huidige BAW-afspraken aflopen – niet ophoudt. *Wat was het doel van deze bestuurdersbijeenkomst?*

Griekspoor: ‘Als Kernteam Water gaan wij in de loop van het jaar een aantal maal op bezoek in de regio’s, om kennis te delen en ideeën op te doen. En eenmaal per jaar komen alle bestuurders bijeen op een centrale plek in Nederland, ook met als doel om kennis en ervaring te delen, en vooral: elkaar scherp houden. De gedeelde conclusie van het bestuursoverleg in Nunspeet was dat het nieuwe BAW een bredere lading moet krijgen, onder andere door te kijken naar thema’s zoals klimaatadaptatie en waterkwaliteit. Dit is ook vastgelegd in de onlangs ondertekende aanvullende afspraken op het BAW.’

Doorbouwen en uitbreiden

Eén van de conclusies op de bestuurdersbijeenkomst was dat de ketenpartners willen doorbouwen op de gegroeide samenwerking én breder willen gaan kijken. ‘Dat klopt’, aldus Griekspoor. ‘Er komen nieuwe uitdagingen op ons af, zoals klimaatverandering, waterkwaliteit, circulaire economie en duurzaamheid. Om daar een adequaat antwoord op te kunnen geven, willen we doorgroeien en zoeken naar nieuwe doelen en partners.’

‘Tegelijkertijd gaan we natuurlijk door met de operationele samenwerking, de dingen die we al deden en waar we zeer succesvol in zijn geweest. De 3 K’s – Kwaliteit, Kosten, Kwetsbaarheid – staan nog bovenaan de lijst, maar we moeten wel om ons heen blijven kijken naar actuele thema’s. De schotten zijn weg en we zijn inmiddels gewend om van buiten naar binnen te denken: laten we daar dan ook vooral mee doorgaan.’

Menskracht

Tijdens de bijeenkomst gaf u – in het licht van de K van kwetsbaarheid – aan dat voldoende en goed opgeleid personeel in de waterketen nog steeds een belangrijk punt van aandacht is. Grootscheepse uitbreiding van verse menskracht is volgens u noodzakelijk.

Griekspoor: ‘De aanwezige bestuurders benadrukten dat grensoverschrijdend samenwerken op thema’s en organisaties van groot belang is voor het slagen van het vervolgtraject, evenals trouwens het aanbrengen van structuur. De verbindingen moeten vooral gelegd worden via de medewerkers van de betrokken organisaties. Zij beschikken door vele jaren samen werken over veel kennis en knowhow. Het is dan ook verstandig om, onder meer door roulatie, elkaars personeel en kennis te lenen om zo de capaciteiten maximaal te benutten.’

Anky Griekspoor is namens de VNG co-voorzitter van het Kernteam Water.

‘Ik wil in dat verband bij human resources management pleiten voor een integrale blik bij alle ketenpartners. Het klopt dat vooral jonge mensen vaker van baan wisselen dan vroeger, maar dat moet geen belemmering zijn om ze aan te nemen en op te leiden. Alle waterketenpartners hebben nu eenmaal jonge, enthousiaste en energieke nieuwe talenten nodig. De kans dat ze binnen de keten werkzaam blijven, is groot. Dus we kunnen beter allemaal blijven investeren in mensen, dan plukken we daar op termijn ook allemaal de vruchten van.’

Welke rol spelen de drinkwaterbedrijven binnen het BAW?

Griekspoor: ‘De drinkwaterbedrijven beschikken over kostbare kennis die aansluit op de nieuwe opgaven die op ons afkomen. Ik ben dan ook heel blij dat zij zo actief deelnemen aan onze samenwerking. Hun knowhow op het gebied van bijvoorbeeld asset management, dienstverlening, klantgericht werken en samenwerken met marktpartijen heeft grote meerwaarde voor andere ketenpartners. Uiteindelijk raken de bedrijfsprocessen van waterschappen, drinkwaterbedrijven en gemeenten elkaar op cruciale plekken: we zijn immers allemaal onderdeel van de watercyclus.’

Volgende stap

Nu de aanvullende afspraken op het BAW zijn ondertekend, verwacht het Kernteam Water in de loop van 2019 verdere stappen te kunnen nemen op weg naar een nieuw BAW.

Wat is het BAW?

Het Rijk, gemeenten, waterschappen, provincies en drinkwaterbedrijven hebben in 2011 een Bestuursakkoord Water (BAW) gesloten, met ambitieuze doelstellingen op het gebied van kwaliteitsverbetering, kostenverlaging en vermindering van kwetsbaarheid – de zogeheten 3 K’s. Al deze waterketenpartners werken in heel Nederland intensief samen aan het regionale waterbeheer binnen het BAW. Deze samenwerking leverde in deze periode een heldere formulering van verantwoordelijkheden en taakverdeling op en daarmee een grotere efficiency en dus forse kostenbesparingen.

Het Waterpaspoort van...

Naam: Corrie van Brenk

Leeftijd: 58

Functie: Tweede Kamerlid 50PLUS

Aantal glazen kraanwater per dag:

‘Tien, vooral in de vorm van glazen thee.’

Op het gebied van water ben ik trots op:

‘De 50PLUS-mensen in de waterschappen. De betrokkenheid en de nauwe samenwerking met de Tweede Kamer is van groot belang. Samen zetten we ons in voor de waterkwaliteit, klimaatadaptatie en waterveiligheid. En natuurlijk ons drinkwater, dat van wereldkwaliteit is!’

Ik heb iets met water omdat:

‘Het heel erg belangrijk is: toegang tot voldoende en veilig water is letterlijk van levensbelang. Het gebrek aan water of te veel water kan immers een grote bron van conflict zijn.’

Mijn speerpunt voor het waterbeleid is:

‘Het ambassadeurschap voor SDG 6 Water en Sanitatie. Schoon drinkwater en sanitaire voorzieningen moeten in 2030 wereldwijd voor iedereen toegankelijk zijn. Daarom is de Blue Deal waarin de waterschappen en de ministeries van Buitenlandse Zaken en Infrastructuur en Waterstaat 20 miljoen mensen in 40 stroomgebieden toegang geven tot schoon, voldoende en veilig water.’

Als ik aan water denk, dan:

‘Denk ik aan al die bevlogen mensen die bezig zijn met water. Ik ben onder de indruk van de geweldige innovatieve kennis en ondernemerschap die er in Nederland is. Prachtig om te zien en te ervaren!’

In Groningen en Drenthe

‘Ons water in jouw klas’

Het lesprogramma ‘Ons water in jouw klas’ wil leerlingen van basisscholen in de provincies Groningen en Drenthe bewustmaken van de waarde van water. Want is schoon, veilig en voldoende water wel zo vanzelfsprekend? ‘Ons water in jouw klas’ stimuleert leerlingen uit alle groepen van het basisonderwijs om met dit thema aan de slag te gaan en water in haar volle breedte te beleven en ervaren.

Waterbewust

Door het doen van waterproefjes en het ontdekken van wat zij zelf kunnen doen om bewust met water om te gaan, leren en ervaren leerlingen dat ons leven en onze leefomgeving op allerlei manieren met water verbonden zijn. Wat komt er allemaal bij kijken om ons land droog en bewoonbaar te houden? Wat kunnen en moeten we doen om de waterkwaliteit goed te houden? Hoe zorgen we ervoor dat er ook in de toekomst voldoende zoet water is om drinkwater van te kunnen maken? En, hoe kunnen zij hier zelf een bijdrage aan leveren?

Het lesprogramma omvat de hele waterketen en maakt daarmee de onderlinge verbanden goed zichtbaar. Zo wordt in de lessen gewerkt aan oplossingen om het oppervlaktewater en het grondwater te beschermen. Want dat zijn immers de bronnen van ons drinkwater!

Unieke en brede aanpak

Alle klassen van vrijwel alle basisscholen in een gemeente werken in dezelfde periode met het programma. Het programma biedt mogelijkheden voor aansluiting bij andere activiteiten, zoals excursies, gastlessen en rondleidingen door een drinkwaterbedrijf, waterschap of gemeente. Vooraf krijgen leerkrachten een teamtraining om kennis te maken met het project en de materialen. Ouders en familieleden worden, waar mogelijk, betrokken bij het project.

Jong en oud samen

Binnen een school werken de groepen 1 t/m 8 ieder op hun eigen niveau aan het thema water. Dat gebeurt op verschillende manieren. Zo is er het 'ontdekpadd water' en doen groepjes kinderen verschillende waterproefjes. Ze ontdekken hoeveel water iemand gebruikt per dag, wat er gebeurt als je water mengt met bijvoorbeeld suiker of zand, hoeveel vocht je verliest per dag en hoe een riolering werkt. Ze ondervinden wat ze zelf kunnen doen om goed met water om te gaan. Zoals: gebruik liever geen bestrijdingsmiddelen en was je auto in de wasstraat.

Hoe werkt het?

- De scholen krijgen een volledig aanbod
- Een training met uitleg over het project en de opdrachten voor leerkrachten
- Een kant-en-klaarpakket met materialen en opdrachten voor alle niveaus
- Allerlei aanvullende lessuggesties over water
- De mogelijkheid voor een gastles of een excursie naar een gemeente, waterschap of drinkwaterbedrijf.

Samenwerken

Het lesprogramma is ontwikkeld door educatiepartner IVN, in samenwerking met Waterbedrijf Groningen, WMD Drinkwater, de waterschappen, de provincies en gemeenten. IVN beheert 'Ons water in jouw klas' en instrueert leerkrachten. Het lesprogramma is in september 2015 voor het eerst aangeboden aan de basisscholen in de gemeente Assen. In het Groningse Westerkwartier gingen in 2016 twintig scholen met in totaal 3.000 leerlingen en 140 leerkrachten aan de slag. Inmiddels hebben meer dan tien Drentse en Groningse gemeenten het lesprogramma omarmd.

Achterspiegel

Integrale aanpak gewasbeschermingsmiddelen in drinkwaterbronnen nodig

Gewasbeschermingsmiddelen komen vaak in normoverschrijdende concentraties voor in grond- en oppervlaktewater dat gebruikt wordt voor drinkwaterproductie. Voor het terugdringen van deze stoffen en het halen van de doelen uit de Kaderrichtlijn Water en de Tweede nota duurzame gewasbescherming ('Gezonde groei, duurzame oogst') zijn aanvullende maatregelen nodig, zoals:

- een verbod op het gebruik van bestrijdingsmiddelen door particulieren;
- rekening houden met cumulatieve effecten bij toelating van stoffen;
- uitbreiding van teelt- en spuitvrije zones in de landbouw;
- opname van specifieke doelen voor het terugdringen van bestrijdingsmiddelen in grondwater bestemd voor drinkwaterproductie (in de Tweede nota duurzame gewasbescherming).

Aanvullende maatregelen in de landbouw moeten wat Vewin betreft onderdeel zijn van een integrale aanpak van waterkwaliteitsproblemen veroorzaakt door landbouw-emissies. Drinkwaterbedrijven, overheden en land- en tuinbouworganisaties moeten gezamenlijk toewerken naar een duurzame emissieloze landbouw, te beginnen in de omgeving van drinkwaterbronnen.

Het toekomstige Europese Gemeenschappelijk Landbouwbeleid (GLB) moet meer aandacht hebben voor de bescherming van drinkwaterbronnen, met duidelijke en ambitieuze milieudoelen die zijn afgestemd op de Europese waterdoelen uit de Kaderrichtlijn Water.

Naast preventieve – nieuwe – maatregelen is het van groot belang toezicht en handhaving van huidig beleid uit te breiden.